

Нові князі

Антін Лотоцький

І платили кияни таку данину хозарам щороку. Аж одного разу надплили Дніпром суднами воїни, в залізній зброї. Здалеку побачили город на горі. І спитали в рибалок на Дніпрі:

— Чий це город?

А рибалки оповіли їм:

— Були колись три брати: Кий, Щек і Хорив, що построїли город цей. Вони померли, а ми, що в городі сидимо, їхній рід, і платимо данину хозарам.

Тоді дружина витягла судна на берег, і частина з них під проводом двох мужів у дорогих одягах і зброї кращій підійшла під ворота Києва.

— Ми Варяги.²⁰ Ми пустилися походом на Царгород.²¹

[20] Варяги — скандинавські войовники, нормани.

[21] Царгород — столиця грецької, або інакше східно-римської держави. По-грецьки Константинополь, цебто місто царя Костантина Великого, який заснував його.

[22] Тор — германський божок грому, цебто те саме, що слов'янський Перун.

Та як побачили ваш город, раді осісти в ньому. Чи згідні будете прийняти нас у город?

І раду радила старшина та згодилася.

— Будьте нашими князями — сказали.

І клялися князі:

— Ми, Аскольд і Дир, клянемося Богом нашим, Тором,²² що боронитимемо города Києва від кожного ворога, від сходу й від заходу, від півночі й від півдня, до останньої каплі крові нашої та дбатимемо про добро города, батьківщини нашої нової.

А кияни клялися:

— Ми кияни, нащадки Кия, полянського племені, клянемося богом нашим, Перуном, що завжди і всюди вважатимемо Аскольда й Дири князями своїми й добровільно даватимемо данину на їх утримання й утримання дружини воєнної, щоб могли боронити нас від ворогів наших.

Так клялися всі кияни, бо не було тоді ще в Києві християн.

І так Аскольд і Дир стали княжити в Києві.

В обох князів плила войовницька норманська кров. Не всидіти їм спокійно на місці, не жити їм мирним життям! Їх рве у світ по славу, на пригоди, на добичі...

І скликали князі раду та кажуть:

— Хочемо йти на Царгород: по славу, по золото, по паволоки,²³

[23] Паволока — дорога тканина.

по вина дорогі! Громадою зготовте нам судна, про харчі подбайте, а пай матимете в добичі, хоч і не підете на війну. Чи згідні?

І виступили старці. Старий сивоголовий Мирослав говорив:

— Краще зробите, князі, коли рідної землі берегтимете від напасників, ніж напастувати чужі землі та багатої добичі шукати.

Та другі, молодші, перекричали його:

— Ходив Кий, ходили нащадки його на Царгород, багату добичу привозили, чому й теперішнім нашим князям щастя не пошукати!

І згодилися... Стали готувати все потрібне до походу. І пішла вістка по городі, що князі йдуть на Царгород, а з города й далі.

Як тільки лід розтаяв, прибули люди в Київ із лісів і на березі Дніпра виставили готові човна на продаж. І хто вибирався в дорогу, або висилав дружинника, купував кадовб, або й більше, старі однодеревні човна ламав і робив із них весла та інший припас, а з нових кадовбів і з кращих дощок із старих човнів споряджали нові.

На Русалчин Великдень²⁴ були всі готові в дорогу. Рушили. У Витичеві²⁵ задержалися. Ждали два дні, поки й усі з дальших сторін не зібрались.

[24] Русалчин Великдень або Русалії — поганське свято русалок, що припадало в часі християнських Зелених свят.

[25] Витичів — город біля броду через Дніпро, тепер городище біля м. Трипілля на Київщині.

[26] Пороги — скелі в Дніпрі, по яких із шумом спадає вода, бо опливає їх.

Уже всі разом прибули до першого порога.²⁶ Тут на приказ князів усі дружинники вийшли на суходіл, пороздягалися і йшли вздовж судна та пропихали палицями ці ніс, ті середину, ті керму.

— Тут іще ніщо — кажуть досвідчені керманичі, — Перейдемо при допомозі богів і другий і третій, а от при четвертому буде морока.

І справді щасливо перебули три пороги, При четвертому порозі пристали всіма човнами до берега. Князь Дир, що був провідником походу, визначив зараз людей, що мали берегти човнів. Одні забрали все, що було в суднах, на плечі, а інші несли човни на плечах, або тягли їх суходолом. Шість миль ішли так, поки не минули порога.

— Ну, найтяжче ми вже перебули! — сказав Аскольд.

— Ще не кажим — ще три пороги жде нас! — відповів Дир.

Та й їх перебули щасливо.

Вкінчі причалили до острова, на якому ріс старезний високий дуб. Під дубом був уложений із каміння жертівник. Князі Аскольд і Дир, а з ними й усі начальники відділів підійшли до дуба. Там уже ждали їх Перунові

[27] Жерці — поганські священики, цебто ті, що приносять богам жертви.

жерці.²⁷ Перші князі, а за ними й начальники передали в руки жерців жертви.

Князь Дир сказав:

— Прохаємо вас, славні Перунові жерці, виблагати у богів нам успіхів у поході та виявити, чи прихильний буде нам Перун.

Як жертву передавали жерцям птиці, хліб і мясо. Жерці розвели на жертівнику вогонь і молилися. А потім найстарший жрець підкидав над попелом різно вирізані дощечки й із того, як вони падали на руку, ворожив.

— Буде велика добича — сказав.

Всі раділи і зараз подалися до човнів. Веселі та щасливі плили кияни далі. Задзвеніла бойова пісня.

На острові, що в Лимані, спочивали два дні, направляли, що попсувалося в дорозі: вітрила, човни, керми. А було що направляти, майже кожне судно потерпіло то більше, то менше.

Тут і довідалися, що цар Михайло пішов на Агрян (Арабів).

— Добре для нас складається! — сказав Аскольд — війська грецькі розділені — легша добича буде.

А тимчасом вістка про наїзд Руси дійшла до Царгороду.

Переполох обійняв усіх царгородян. Митрополит гінця післав. А тут кияни вже в Суді, в проливі між Чорним морем і Царгородом, руйнують надбережні місцевості, забирають золото й паволоки, людей вбивають. Двісті київських суден оточило Царгород.

Гінець дігнав царя Михайла над Чорною Рікою, що вливається до

[28] Егейське море — частина Схід-ного Середземного моря. На Егей-ському морі дуже багато островів.

[29] Влахерня — чудотворний омофор Пречистої Діви в Царгороді.

Егейського моря.²⁸ Цар не гаявся, скоро повернувся. Та всього війська не міг забрати, бо араби теж уже наближались.

Переполох у городі налякав його. І вийшов напроти царя патріярх.

— Царю, одинока надія в Бозі й у Пречистій Марії. Пречиста Мати, Влахерня,²⁹ спасе нас!

І пішов цар Михайло з патріярхом у церкву Пресвятої Богородиці Влахерні. Всю ніч молилися там, а потім божественну ризу Пресвятої Богородиці винесли, співаючи побожних пісень, і погрузили її в морі.

Тоді було тихо-тихесенько, море не рухалось, ні найменших хвиль не було. Але як тільки погрузили в море омофор Пречистої Діви, зірвалася буря з вітром і піднялися величезні буруни. Суднами киян кидало, мов трісками, розбивало їх, викидало на берег, багато киян найшло смерть у розбурханих хвилях. Тільки дуже небагато суден врятувалося. Але й на них люди були поранені. Важку рану дістав і князь Аскольд. Зломана щогла впала на нього.

— Чари, чари! — говорили русичі, а царгородяни величали Пречисту Діву й дякували їй:

— О, дяка й слава Тобі, Пречиста, що Ти спасла нас від небезпеки!

Сумні-пресумні вертались останки киян. На дніпровому острові, що на ньому ріс Перунів дуб, задержалися.

— Обманила нас ваша ворожба — казав князь Дир жерцям.

— Буде велика добича! — казала ворожба — відповіли хитро жерці — і була: велику добичу мало море з ваших суден.

Сумні-пресумні та непишні вернулися Аскольд і Дир у Київ. За кілька місяців

вернулися з Греції останки киян, ті, що їх буря викинула була на берег. Вернулися вже християнами. Чудо на морі навернуло їх.

Були це перші християни в Києві. І справді велику добичу принесли вони: перші промені Христового світла.